EL POU de la gallina
Revista manresana d'informació i opinió

Gent | Jordi Sardans | Actualitzat el 08/05/2023 a les 11:14

Zulima Martínez: «Panero plasma la mirada del seu món en els versos. Necessita buscar puntals, que troba en la tradició, per pervertir aquests conceptes i emmotllar-los al seu ideari»

Zulima Martínez Rodríguez és filòloga, periodista cultural, crítica literària, traductora i amant de la poesia contemporània, el seu treball d'investigació es centra en l'obra literària de Leopoldo M. Panero. Autora de la novel·la "Malas, malísimas" (2010), ha col·laborat a la revista "Archipiélago", al diari "Regió7" i a "El Pou de Lletres". Ha publicat contes als reculls "De tot cor", "Tot és possible" i "Dies de roses i vi". Forma part del col·lectiu de narradors de la Catalunya Central i del col·lectiu literari Lola Palau. Creadora de l'empresa Únics Comunicació, amb Maiol Baraut, també fa classes d'Educació infantil a la FUB.

Zulima Martínez Rodríguez. Foto: Francesc Rubí

? La teva família procedeix d'Andalusia?
Sí. La meva mare va néixer a Lucainena de las Torres i el pare a Serón, a la província d'Almeria. La mare va venir a Catalunya en l'època de les migracions amb els meus avis materns, quan només tenia deu mesos. El pare va arribar amb només vuit mesos. Deixaven la casa i venia la família sencera. L'avi matern Juan treballava a la mina a Almeria i va venir a treballar a les mines de Sallent. De fet, van fer el viatge de noces a Sallent i van retornar per viure al carrer de la Mel de Manresa, on van passar els anys durs de la guerra civil. L'avi va patir la repressió franquista i el van tancar a la presó. Més endavant, va trobar feina a les mines de Súria i la meva família va deixar Manresa per establir-se a la colònia minera. A Súria va ser on els meus pares es van conèixer. Eren veïns, ja que el meu avi patern també treballava a la mina. A Súria va néixer la germana gran i jo també m'hi sento molt arrelada. El fet que els pares s'establissin a Sant Vicenç de Castellet va ser circumstancial. Al pare li van oferir feina a una empresa tèxtil de cap de manteniment i s'hi van establir l'any 1972.

? Com va ser la teva experiència a La Salle?
? M'ho vaig passar molt bé i conservo els amics i amigues d'aleshores. Va ser una molt bona

experiència. Un dels culpables que m'hagi dedicat a escriure és el professor Francesc Canellas, que em va encantar perquè va ensenyar-me a llegir. Li estaré agraïda tota la vida per donar-me eines per sentir-me segura, per aprendre valors i nodrir-me sanament de la literatura. Ens deixava equivocar-nos i dir bajanades, que és el que ens pot passar quan som adolescents i ens creiem que ho sabem tot. Després, ens demanava que l'escoltéssim. He intentat fer una de les coses que ell feia i m'ha funcionat: donar un espai on la mirada de l'alumne pugui ser expressada i compartida al marge de la teoria. Es tractava de poder dir la nostra opinió sense por i expressar la visió sobre el que havíem llegit. Escoltàvem música i ens passava una pel·lícula per aprendre a comunicar el que havíem vist. Això era important i ell ho feia molt bé.

Restaurant La Farinera

? Compatibilitzes els estudis universitaris amb la feina?
? Sí, he treballat al restaurant La Farinera que els meus pares van muntar a Sant Vicenç de Castellet. La meva germana Marisa i jo érem petites i la mare ens feia portar els plats d'amanida o l'entrant que fos a les taules dels clients amb qui teníem més confiança i els senyors m'agafaven el plat. Tota la vida he treballat i estudiat. Fer-ho amb el soroll del restaurant per mi no ha estat mai un problema. A la barra hi tenia l'ordinador i els apunts, que formaven part del meu dia a dia. Els pares el van tenir durant 47 anys i els últims tres van coincidir amb la creació el 2016 de la meva pròpia empresa, Únics Comunicació, amb la meva parella Maiol Baraut. Anava assumint clients i li vaig demanar a la meva germana gran, Dolors, que aleshores portava el restaurant conjuntament amb la mare, que necessitava treballar-hi menys hores. La Dolors em va donar una empenta i em va ajudar perquè tenia por de fer el pas endavant, per no trair la família. Ella em va animar a seguir el meu projecte, ja que portava «tota la vida estudiant». Vam fer números i vam decidir plegar. Els meus pares van traspassar el restaurant i se'n va fer càrrec una altra família.

? Què ha significat per tu, treballar durant quatre dècades al restaurant?
? Era un espai per connectar amb la meva família, que m'oferia un retaule humà molt interessant i un lloc per tocar de peus a terra. Si m'abocava molt en l'estudi, com és el cas, ja que vaig estar quinze anys treballant en l'obra de Leopoldo M. Panero, tenir una feina que em connectés al dia a dia m'era molt important. El restaurant m'ha fet créixer i he conegut persones molt interessants, ja que hi passava molta gent. He tingut el privilegi de veure diferents maneres de fer i de comportar-se.

«Els pares no van tenir l'oportunitat d'estudiar, però m'han donat les eines i els valors per poder créixer com a persona i saber respectar tothom»

? Com definiries el restaurant?
? Era molt familiar i m'hi vaig sentir sempre molt acompanyada. La gent et preguntava com estaves, cosa que no passa gaire sovint. També em podia permetre el luxe de preguntar com estaven ells. Això és el que em mantenia realment allà, perquè és clar que no era la feina de la meva vida. Faci el que faci sempre he tingut un agraïment cap als pares, que no van tenir l'oportunitat d'estudiar, però m'han donat les eines i els valors per poder créixer com a persona i saber respectar tothom. Mai no ho he perdut de vista! Aquests referents, encara que ells ja no hi siguin, els busco i els trobo sempre.

Foto: Francesc Rubí

Literatura i periodisme

? Quan t'interesses seriosament per la literatura?
? En acabar la llicenciatura decideixo continuar formant-me per poder dedicar-me a la teoria de la literatura i escriure articles sobre els llibres de diferents autors, que és el que més m'interessava, i em decideixo a fer el doctorat. No era fàcil agafar aquest camí i n'estic contenta perquè ho vaig poder fer.

? Et sents identificada amb la definició de periodista cultural?
? La qüestió de les definicions no la porto gaire bé, però sí que és veritat que tot el que he fet en el terreny del periodisme està relacionat amb la cultura. Considero que la cultura és molt important a molts nivells i a través d'ella he pogut comprendre coses del meu dia a dia. I més concretament de la literatura que treballa sovint amb personatges que són arquetips i que a vegades han estat les meves eines per relacionar-me i poder comprendre els altres. És un espai de desconnexió i de trobar els perquès de la realitat en la ficció.

? Com et vas iniciar en els mitjans de comunicació?
? Vaig assistir a un congrés que es titulava Poéticas Novísimas, on vaig conèixer la literatura dels anys setanta de l'Escola de Barcelona. Hi vaig presentar una ponència titulada *Perspectiva amorosa en la poética de Leopoldo Maria Panero*. En sortir, em van demanar de publicar-la, però vaig dir que no perquè em feia vergonya. Tot I així em van convèncer i es va publicar a la revista literària *Túria*, de la Universitat de Saragossa. Aquell congrés em va servir per entrar en contacte amb el món dels estudis i la crítica literària, ja que em van convèncer per fer ressenyes i també vaig començar a fer articles de crítica de llibres, que es van publicar a la revista barcelonina *Archipiélago* i més endavant vaig participar en altres congressos literaris. En paral·lel, vaig col·laborar amb *El Pou de Lletres,* on vaig escriure el primer article en català, amb una ressenya sobre l'edició que s'havia fet d'un llibre de relats*, La solitud de les parelles,* de Dorothy Parker.

? D'*Archipiélago* passes a *Regió7*?
? Si. Hi vaig ser durant anys. En aquells moments a Cultura hi havia dues persones fantàstiques que admiro molt: Carles Blaya, que escriu molt bé i vaig aprendre molt d'ell, i Susanna Paz, un regal de persona, de qui també he après molt. Hi vaig estar mentre va durar el suplement *Idees*. I després hi he seguit col·laborant, però molt més esporàdicament. Vaig estar-hi molt a gust i vaig aprendre a escriure ràpid i sintètic. El fet de treballar a *Idees* em va permetre accedir i conèixer gent molt interessant. Recordo que vaig entrevistar Juan Marsé a casa seva. Va ser el primer que va llegir un escrit meu sobre ficció, me'l va corregir i el guardo com un tresor. També Jesús Tusón, un lingüista increïble, tot un referent, i Josep M. Castellet, un crac del mon de l'edició.

Crítica i traductora

? T'anaves centrant en la crítica literària?
? Sí. Narrativa de ficció i especialment la literatura asiàtica, que m'encanta. També m'agrada molt la literatura europea, sobretot la nòrdica. La ficció i la narrativa en forma de novel·la, més que poesia, de la qual he fet alguna ressenya, però em sento més còmoda amb la narrativa. A *Regió7* sempre vaig tenir la llibertat de poder triar, cosa que em va permetre fer-me un fons cultural interessant i també estar al dia de les novetats editorials del moment.

? I com a traductora?
? Del català al castellà i a la inversa. Llibres d'art com dos grans volums del romànic i el gòtic català, molt ben editats, quan els bancs regalaven llibres per Nadal. M'arribava mitjançant l'editorial Edhasa. Hi feia els estudis preliminars que encapçalen alguns llibres, com els de l'autora Kate O'Brien. A Edhasa vaig conèixer el món de les editorials per primera vegada i vaig aprendre molt

sobre literatura.

? També vas escriure per a famosos llibres que signaven ells?
? Vaig escriure una biografia, que en realitat era una autobiografia, i em vaig posar en la pell de l'altra persona. Explicava la seva vida en primera persona. A part de l'especialitat esportiva d'elit em vaig haver d'esforçar perquè m'expliqués d'altres coses d'interès en la seva vida. De fet van ser tres biografies, no novel·les, per a una editorial especialitzada de la qual no puc dir el nom perquè vaig signar un contracte de confidencialitat. I per descomptat, no vaig firmar cap d'aquestes feines.

Foto: Francesc Rubí

Panero

? Ets especialista en poesia contemporània?
? No, però sí en l'obra de Leopoldo María Panero. Per arribar al poeta, he hagut de llegir molt i he treballat quinze anys en la seva obra. Vaig haver de fer un treball previ perquè tenia unes mancances serioses de base per poder abordar l'obra a causa de la complexitat. La seva poesia m'obligava a anar a buscar els referents, no només poètics, sinó filosòfics, psicoanalítics, narratius i religiosos. Em va obligar a entrar tota sola en un món de coneixements completament desconegut. La meva tesi doctoral va sobre la deconstrucció de la seva obra poètica. És molt interessant perquè Panero crea i viu literàriament, plasma la mirada del seu món en els versos. Per poder explicar la seva realitat i explicar-se necessita buscar puntals, que troba en la tradició per pervertir aquests conceptes i emmotllar-los al seu ideari. Tant en la seva obra com en la vida viu al límit (manicomis, intents de suïcidi, drogoaddicció...), tema que no m'interessa i em vaig centrar en l'obra. En uns versos diu textualment: «Que no usen mi torpe biografía para juzgarme». És només en la literatura quan és realment ell, perquè el seu periple vital va lligat a la necessitat de trobar-

se en el vers. Això és molt difícil, perquè el vers és un instant. Viure així és molt esgotador.

? Quina valoració fas de la teva primera novel·la, *Malas, malísimas*?
? La vaig escriure justament quan treballava en la tesi, perquè necessitava una mica de llum i riure, de tan dur que era. Acabava de treballar al restaurant i em tancava al despatx per escriure aquesta literatura densa. Necessitava un *divertimento*, ja que no podia atabalar els amics amb les meves paranoies. Vaig decidir escriure una cosa diferent per riure'm una mica de tot. D'aquí neix *Malas, malísimas,* que són cinc dones que busquen el seu lloc en el món de tan perdudes que estan. Em va servir per netejar-me una mica de tanta intensitat, ja que necessitava escriure una obra frívola. Hi ha un personatge al qual tinc molta estimació, inspirada en la meva tia àvia, l'Àngela, que a la guerra civil va decidir viure la seva i va emigrar a l'Argentina. És una de les figures més maques de la novel·la, que no té res a veure amb els altres personatges.

? Parlem de la teva obra poètica i de la narrativa amb els relats breus?
? M'agrada llegir poesia, però no és el meu fort. N'he escrit però no l'he publicat, sinó recitat entre d'altres llocs als Jardins de la Seu. Em sento més còmode amb la narrativa i especialment en la ficció. Cada vegada m'agrada més escriure contes, són com *bombonets* petits. He fet quatre relats breus*: Narcís, Fe d'errata, Macabeu i Candela*, dins les antologies *De tot cor, Tot és possible i Dies de roses i vi.*
Únics Comunicació i FUB

? Quina és la teva feina dins l'empresa Únics Comunicació, que dirigeixes amb Maiol Baraut?
? Recordo que un dimecres estàvem a la cuina de casa, parlant de les nostres feines respectives i dels projectes de futur, i el Maiol em va dir: «Si tu ets escriptora i jo dissenyador per què no muntem una agència»? Dijous al matí, ja teníem el nom i al migdia el primer client, que encara està amb nosaltres. És una gran experiència, porto les qüestions relacionades amb comunicació de les empreses i institucions culturals, escric per a publicitat, llibres, catàlegs i sovint el contingut dels webs que dissenya el Maiol. Ell porta tota els temes relacionats amb la imatge i el disseny. La veritat és que fem un bon equip! Els nostres clients principals son petites i mitjanes empreses, i una gran distribuïdora alimentària. I estem vinculats amb el sector cultural.

? També fas classes d'Educació infantil a la FUB?
? Sí, de literatura infantil a alumnes de 4t de la FUB, des de l'any de la pandèmia, el 2020, quan vam començar a fer classes online. Enguany també faig classes a la Usènior, sobre l'ofici d'escriure, on oriento alumnes inquiets amb un nivell cultural alt que busquen un espai que catalitzi la necessitat d'expressar-se. Gràcies a Jordi Estrada he descobert que se'm dona bé fer classes. Ell em va obrir la porta del Centre Cívic Selves i Carner, ja que buscaven algú per fer tallers d'Espais creatius. Vaig començar amb un taller de microrelat i ell m'hi va empènyer. L'experiència m'encanta i encara ho faig un cop a la setmana. Ara ja són tallers de creació literària, a persones grans.

? Amb tanta activitat, tens temps per al teu fill Pau i el gos Lucky?
? Encara que me'n vagi a dormir molt tard, per a mi és sagrat està amb el meu fill. Quan estic amb ell només estic amb ell, per això les nits s'allarguen, ja que quan dorm em toca treballar. Ara, però, ja comença a ser més gran i tinc més marge. No em vull perdre aquests anys de criança del fill i, si estic amb ell, entremig també hi ha el Lucky.

El perfil

Foto: Francesc Rubí

Zulima Martínez Rodríguez neix a la Clínica de Manresa el 18 d'abril de 1972. El seu pare Luis i la mare Lola procedeixen de la província d'Almeria. És la mitjana de tres germanes, Dolors la gran i Marisa la petita. Va començar a anar a escola a les Dominiques de Sant Vicenç de Castellet fins als catorze anys. Entra a treballar al restaurant familiar La Farinera de Sant Vicenç, època que coincideix amb els seus estudis al col·legi La Salle Manresa, d'on guarda un record molt especial del professor Francesc Canellas. En acabar COU passa a la Universitat Autònoma de Barcelona per estudiar Filologia Hispànica, en l'especialitat de literatura. Participa en un congrés sobre Poéticas novísimas, on presenta la ponència *Perspectiva amorosa en la poética de Leopoldo María Panero,* publicada a la revista literària *Túria.* Comença a fer articles de crítica literària de llibres, a la revista barcelonina *Archipiélago*. Es llicencia el 1996, any en què també comença les seves col·laboracions a *Regió7*. Després de treure's el certificat d'aptitud pedagògica, es dedica a la teoria de la literatura i fa els cursos de doctorat, tot i que encara té pendent de llegir la seva tesi, que té escrita, acabada i impresa, fins i tot amb l'informe favorable del director per entrar-la a secretaria. «Em van entrar els dubtes, perquè no tenia clara la meva aportació. És una porta que no tanco». La tesi es titula *Desmontando Leopoldo María Panero*.

Entra a Edhasa, acrònim d'Editora y Distribuidora Hispanoamericana SA, el 1998 i durant dos anys fa de lectora professional. Hi va aprendre que les editorials són poc romàntiques, ja que són un negoci. Rebia manuscrits, els llegia i feia l'informe de lectura. Allà va aprendre també que «el talent no necessàriament es publica. Em sap molt greu perquè vaig llegir obres brutals que allà mai no es van publicar, perquè no encaixaven en el seu catàleg». El 2007 fa un màster en Edició a la Universitat Pompeu Fabra, amb el crític cultural Javier Aparicio. El 2010 escriu la seva primera novel·la, *Malas, malísimas*. Ha publicat quatre contes curts dins les antologies *De tot cor* (2012), *Tot és possible* (2014) i *Dies de roses i vi* (2021), de l'editorial L'Albí. Forma part del col·lectiu de narradors de la Catalunya Central i del col·lectiu literari Lola Palau. Conviu amb Maiol Baraut, amb el seu fill Pau, fruit d'una relació anterior. Amb el Maiol munten l'empresa de disseny gràfic, comunicació i serveis editorials Únics Comunicació, el 2016. Actualment, també fa classes de

literatura infantil a alumnes de 4t de la FUB i sobre l'ofici d'escriure a la USènior. I al Centre Cívic Selves i Carner orienta els alumnes en tallers d'Espais Creatius, un dia a la setmana.